

РЕШЕНИЕ

№ 590

гр. София, 11.12.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**СОФИЙСКИ ОКРЪЖЕН СЪД, V ПЪРВОИНСТАНЦИОНЕН
ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ**, в публично заседание на двадесет и четвърти
ноември през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Ивайло П. Георгиев

при участието на секретаря Велислава Ем. Карамихова
в присъствието на прокурора М. Ал. М.
като разгледа докладваното от Ивайло П. Георгиев Гражданско дело №
20231800100575 по описа за 2023 година

Производството по делото е по реда на чл. 336 и сл. от ГПК и е
образувано по искова молба на Ц. Р. срещу Е. Р. В..

Ищцата твърди, че баба на ответника, който, от ранна детска възраст
имал проблеми в развитието, като била констатирана лека умствена
изостаналост. Състоянието му се влошавало до степен на умерена умствена
изостаналост с разстройство от аутистичния спектър. Диагнозата била
потвърдена през 2013г., а ответникът би освидетелстван пожизнено с 100%
ТНР с чужда помощ. Ищцата поддържа, че състоянието му прогресивно се
влошава, а прогнозата за развитието му е неблагоприятна. Сочи, че тя е
единственият човек, който се грижи за ответника, като оцеляването му е
невъзможно без нейната помощ, тъй като той не контактува с непознати, не
може да се обслужва сам, не може да спи, изпада в нервни кризи и се
самонаранява. Според ищцата, ответникът се нуждае от постоянно подкрепа,
грижа и контрол, не разбира смисъла и значението на действията си и не може
да ръководи постъпките си и да защити интересите си, нито да взема
самостоятелни решения. Моли съда да го постави под пълно запрещение.
Представя писмени доказателства.

Преписи от исковата молба и от доказателствата са връчени на
назначения особен представител на ответника – адв. Д.. В едномесечния срок
по чл. 131 от ГПК е постъпил отговор, с който се изразява становище за
допустимост и вероятна основателност на иска. Особеният представител не
възразява срещу приемане на представените доказателства и срещу
направените доказателствени искания от страна на ищцата. Не прави
собствени доказателствени искания.

В открито съдебно заседание пред ОС- София, ищцата се явява лично и
се представлява от адв. Д., която поддържа исковата молба и направените

доказателствени искания. Моли съда да уважи исковата претенция и да постави под пълно запрещение Е. В., с оглед защита на него и на неговите интереси.

В открито съдебно заседание ответникът се явява лично и се представлява от адв. Д. – особен представител, която поддържа отговора на исковата молба. Моли съда да постанови решение съгласно събраните по делото доказателства. Счита, че искът е основателен, и намира, че ответникът следва да бъде поставен под пълно запрещение, оглед събраните в хода на производството доказателства.

Представителят на Софийската окръжна прокуратура счита, че са налице всички предпоставки за поставяне на лицето под пълно запрещение, и моли съда да постанови решение в тази насока.

Съдът констатира, че, съгласно представеното с исковата молба удостоверение за родствени връзки на Ц. В. Р., ответникът Е. Р. В. е неин внук.

В Решение № 123 от 15.07.2008 г. на ОС - Кърджали по гр. д. № 135/2008 г. е прието, че *„ищцата е първа братовчедка на ответницата и е близка роднина на ответницата и е от кръга на лицата, които могат да искат започване на производство за поставяне под запрещение по смисъла на чл. 336, ал. 1 от ГПК.* Също така, с Решение № 501 от 21.04.2010 г. на ОС - В. по гр. д. № 2272/2008 г. е уважен иск за поставяне на лице под пълно запрещение, като са изложени мотиви, че *„ищцата е роднина на ответника по сребрена линия от пета степен /дъщеря на негов първи братовчед/ и ответникът няма други по-близки по степен роднини“.* По гр. д. № 9695/2012 г. на СГС е разгледан по същество иск за отмяна на запрещение, предявен от лице, което твърдяло, че е братовчед на ответника. По аналогичен казус е постановено и Решение № 6183 от 21.11.2011 г. на СГС по гр. д. № 12581/2010 г.

С оглед така цитираната съдебна практика, може да се направи извод, че втора степен на родство по права линия между ищец и ответник (каквато е налице в настоящия случай) е достатъчно близка по смисъла на чл. 336, ал. 1 от ГПК. Поради това ищцата Ц. Р. е активно легитимирана да иска поставяне на ответника Е. В. под запрещение. Искът е процесуално допустим и следва да бъде разгледан по същество.

След като прецени твърденията на страните и събраните по делото доказателства, съдът намира за установено от фактическа страна следното.

Представени са пет експертни решения на ТЕЛК, последното от които е с № 90604 от 42/28.02.2023г. на ТЕЛК с шифър 2310, с което на Е. Р. В. е пожизнено определена 100 % загубена работоспособност с чужда помощ, поради общо заболяване с водеща диагноза „Детски аутизъм“. Изложени са мотиви, че се касае за много тежка форма на аутистично разстройство с частична задръжка на експресивната реч и загуба на базисни социални умения за вграждане в обществото и за грижа за себе си. Констатирани са значителни дефицити във всички сфери на развитие.

Представени са епикризи и етапни епикризи на Е. В., последната от които – от 2022г. Посочената в нея диагноза е „Генерализирано разстройство на развитието с тежко нарушено ниво на функциониране.“ Описват се липса на реч, необходимост от помощ при самообслужване, както и прояви на автоагресия. Направен е извод, че за физическото си оцеляване лицето се

нуждае от постоянна подкрепа, грижа и контрол.

Съдът придоби лични впечатления за психическото и физическото състояние на ответника В. в хода на разпита му по реда на чл. 337, ал. 1 от ГПК. Словесният контакт с него се оказа практически невъзможен. На част от зададените въпроси ответникът не реагира, а на друга част от тях отговаряше неразбираемо, неадекватно или с опит да възпроизведе подсказана от баба му дума.

От приетото по делото заключение на в.л. д-р Ц. П. по допуснатата съдебно- психиатрична експертиза се установява, че освидетелстваното лице е с умерена към тежка умствена изостаналост с данни за поведенчески отклонения на фона на атипичен аутизъм, което заболяване представлява продължително разстройство на съзнанието. С това заболяване лицето не може да разбира свойството и значението на извършеното и не може да се грижи за интересите си. Към момента се справя самостоятелно с елементарни ежедневни неща. Често му е необходима помощ, като дори за хигиена е нужно да бъде подсещан. Невъзможно е да планира и контролира дейности. Не може да прецени желанията си и тяхната изпълнимост. Не може да направи последователен план за осъществяването им. Не може да предвиди последствия от извършване на елементарни дейности. Налице е влошаване с възрастта и натрупване на нови и по- разнообразни дейности и изисквания, но той не се обучава и не напредва в програмите за обучение. Прогнозата е песимистична, налага се помощ от близки. В заключение вещото лице е обобщило, че са налице значими социо- комуникативни затруднения, стереотипни интереси, разглеждани в контекста на разстройство от аутистичния спектър с умерена умствена изостаналост. Констатирано е беден мисловен процес на освидетелстваното лице с липса на абстрактно мислене, емоционална и социална незрялост, липса на самостоятелност с изразени когнитивни нарушения, а уменията са много под очакваните за възрастта. Нарушени са познавателните, оценъчните и волеви способности. Заболяването има траен характер, прогнозата е песимистична – с невъзможност да се компенсира незрялостта на централна нервна система, което не му позволяват да разбира свойството и значението на действията си и да се грижи за своите дела и интереси. В ежедневието се нуждае от непрекъснати грижи и контрол.

В проведеното открито съдебно заседание по делото вещото лице поддържа заключението си, и изрично заявява, че е налице тежко психично заболяване, визирано в чл. 5, като ответникът не може да се грижи за своите интереси и не може да предвижда постъпките си.

В открито съдебно заседание е разпитан свидетелят Р.Н. В. – баща на ответника, който заявява, че синът му страда от тригодишен от аутизъм. За него се грижат баба му и самият свидетел - когато не е работа. Свидетелят заявява, че ответникът винаги има нужда от човек до него. Не може да си напазарува. Не може да се самообслужва. Не може да се грижи за своите работи. Не излиза сам навън. Не може да защитава своите интереси. Не може да говори, с изключение на отделни думи. Не познава парите. Слуша музика избирано.

От педагогическата характеристика на В., издадена от класната му ръководителка в СУ за ученици с нарушено зрение „Луи Брайл“, се установява, че същият се обучава по индивидуална образователна програма. Комуникира с жестове и символни изображения. Разпознава букви, цифри (до

10) и изображения на предмети. Участва в групови занимания. Самообслужва се с помощ. Храни се самостоятелно.

При така установената фактическа обстановка, съдът намира от правна страна следното:

Поставянето под запрещение е акт, с който по установен ред и въз основа на регламентирани в закона основания се ограничава или отнема дееспособността на физическо лице, като по този начин съществено се засяга неговата правна сфера.

Предпоставка за постановяване на такъв акт е наличие на сериозно интелектуално или психическо заболяване, което препятства лицето да се грижи за себе си и за своите работи. Това означава, че, само по себе си, заболяването не прави болния недееспособен, нито е достатъчно да обуслови поставянето му под запрещение. Такива последици е в състояние да предизвика единствено кумулативното наличие на болестно състояние, съчетано с невъзможността на заболялото лице да се грижи за своите работи, т.е. да извършва релевантните дейности за поддържане на собственото си съществуване и за защита на своите законни права и интереси.

Тези принципни положения са нормативно закрепени в разпоредбите на чл. 5, ал. 1 и ал. 2 от ЗЛС, съгласно които непълнолетните и пълнолетните лица, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни, а онези пълнолетни лица с такива страдания, чието състояние не е толкова тежко, се поставят под ограничено запрещение. Препращащата норма на чл. 5 ал. 3 от ЗЛС сочи, че по отношение на правните действия на първата група лица се прилага чл. 3 ал. 2 от ЗЛС, а за правните действия на лицата от втората група се прилага чл. 4 ал. 2 от ЗЛС, т.е. статусът на лицата, поставени под пълно и ограничено запрещение, е приравнен съответно на този на малолетните и на непълнолетните лица.

При това следва да се имат предвид и мотивите към Решение № 12 на Конституционния съд на Република България от 17.07.2014г. по конституционно дело № 10/2014г., съгласно които, цитираните по-горе разпоредби „...*трябва да бъдат тълкувани стеснително и единствено по начин, който изпълнява конституционното изискване да се даде засилена защита на правата на хората с психически увреждания. Такава защита ще е налице, когато неизбежните ограничения, свързани със запрещението, не водят до неоправдано посегателство върху основни конституционни права на тези лица. Това налага недееспособността по чл. 5 ЗЛС да бъде разбирана като състояние, което единствено трябва да осигури недопускането на такива правни действия, които могат да накърнят интересите на поставения под запрещение или на трети лица, или на обществото*“.

Това тълкуване е в съответствие с основния международноправен акт, регламентиращ същата материя, а именно - Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 26.01.2012 г. (ДВ, бр. 12 от 10.02.2012 г.) и в сила от 21.04.2012 г. С разпоредбите на чл. 12, ал. 1 и 2 от нея е установена равнопоставеност като правни субекти на хората с увреждания, притежаващи пълна правоспособност и дееспособност наравно с всички останали хора във всички сфери на живота. Следващата алинея регламентира необходимостта от осигуряване на достъп на хората с увреждания до подкрепа за самостоятелно упражняване на

техните права, а, според ал. 4, мерките, ограничаващи самостоятелното упражняване на права от хората с увреждания, следва да са пропорционални и пригодени към състоянието на лицето, както и да се прилагат за възможно най-кратък срок и да подлежат на редовен преглед от страна на компетентен, независим и безпристрастен орган или съдебна инстанция.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че основен принцип при третиране на правното положение на хората с увреждания е запазване на тяхната дееспособност в максимална степен, а нейното ограничаване или отнемане следва да се допуска само тогава, когато това се налага за защита на техните интереси или тези на трети лица и на обществото.

В конкретния случай съдът намира, че такава необходимост е налице, тъй като от събраните по делото доказателства се установява, че здравословното състояние на Е. В. е тежко. В наличните медицински документи е отразено, че същият страда от аутизъм и генерализирано разстройство в развитието. Тежкото засягане на здравето на В. – до степен на практически невъзможен словесен контакт с него – беше констатирано от съдебния състав в хода на личния му разпит по чл. 337, ал. 1 от ГПК, тъй като в проведеното открито съдебно заседание ответникът не отговаряше на зададените му въпроси (или отговаряше неразбираемо) и трудно концентрираше вниманието си. При тези данни следва да се приеме, че е изпълнено изискването на първия от двата кумулативно приложими критерия (медицинския) за поставяне на ответника под запрещение.

Налице е и условието по втория критерий (юридическия), тъй като видът и степента на заболяването на В. са такива, че го лишават от възможността да се грижи пълноценно за себе си. На практика ответникът не осъзнава адекватно заобикалящата го среда и не може да контактува пълноценно. В същия смисъл са и мотивите към ЕР на ТЕЛК, в които е изразено становище за загуба на базисни социални умения за вграждане в обществото и за грижа за себе си, както и за значителни дефицити във всички сфери на развитие. Всичко това налага извод, че той не би могъл да изразява воля, да преценява последиците от постъпките си и да ги ръководи целенасочено и разумно. Така той не може да взема адекватни решения за защита на своя живот, здраве и интереси. В същия смисъл е и категоричното заключение на в.л. П., според което ответникът не може да разбира свойството и значението на действията си и да се грижи за своите дела и интереси, а в ежедневието си се нуждае от непрекъснати грижи и контрол.

На последно място, допълнителна насока за преценка може да бъде извлечена от мотивите на цитираното по-горе решение на Конституционния съд на Република България, а именно, че *„произнасянето на съда на практика включва не само оценка на тежестта на психическото увреждане, но и прогноза за неговата продължителност във времето“*. В конкретния случай прогнозата е песимистична, тъй като, видно от заключението на в.л. П., с напредването на възрастта на ответника се натрупват нови и разнообразни дейности и изисквания, но той не се обучава и не напредва в програмите за обучение, т.е. няма възможност да компенсира незрялостта на централна нервна система.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че здравословното състояние на Е. Р. В. е увредено до степен, в която той е неспособен да се справя сам със своите работи, като няма изгледи за неговото подобрение. Поради това той следва да бъде поставен под запрещение.

За да определи вида на запрещението, съдът взе предвид, че съгласно чл. 51, ал. 3 от Конституцията на Република България, „...лицата с физически и психически увреждания се намират под особена закрила на държавата и обществото“, като тази закрила включва механизми за предпазването им от извършване на правни действия, с които те биха могли да увредят собствените си интереси. Поставянето под запрещение, макар и накърняващо техните права, е един такъв механизъм, тъй като, от една страна, той гарантира, че те ще бъдат ограничени в извършването на правни действия, с които биха могли да навредят на самите себе си, а, от друга страна, той гарантира сигурността на гражданския оборот и охранява правата на третите лица и обществото като цяло, които също биха били засегнати от правните действия на лица с увреждания.

Според настоящия съдебен състав, в конкретния случай тази цел не би била постигната чрез поставяне на ответника под ограничено запрещение, тъй като при този вид запрещение той би следвало да извършва правните действия лично, макар и с попечителско съгласие (арг. от чл. 5, ал. 3, вр. чл. 4, ал. 2 от ЗЛС). Предпоставка за това, обаче, е формиране и изразяване на адекватна собствена воля, каквато способност ответникът не демонстрира дори в минимална степен. Поради това и въз основа на събраните по делото доказателства съдът намира, че, за постигане на целта на закона, В. следва да бъде поставен под пълно запрещение.

След влизане на решението в сила, препис от него следва да бъде изпратен на органа по настойничество и попечителство при община К. на основание чл. 338, ал. 3 от ГПК - за учредяване на настойничество съобразно разпоредбата на чл. 153, ал. 1, изречение второ от СК.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПОСТАВЯ ПОД ПЪЛНО ЗАПРЕЩЕНИЕ Е. Р. В. с ЕГН ***** и постоянен адрес гр. К., ул. „В.“ № 3а.

Решението може да се обжалва пред Софийския апелативен съд в двуседмичен срок от връчване на препис от него.

След влизане на решението в сила, заверен препис от същото да се изпрати на органа по настойничество и попечителство при община К., за учредяване на настойничество.

Съдия при Софийски окръжен съд: _____